

ΕΔΡΑ JEAN MONNET «ΝΕΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΝΟΜΙΚΕΣ
ΣΠΟΥΔΕΣ»

Σημειώσεις Ευρωπαϊκού Δικαίου και Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης

Notebooks on EU Law and European Integration

Πακέτο 2: Η δημοκρατική οπισθοχώρηση των κρατών μελών και ο ρόλος της
Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Γαϊτενίδης Νίκος

This project has been funded with support from the European Commission. This communication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein

Η δημοκρατική οπισθοχώρηση των κρατών μελών και ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης

1. Από το δημοκρατικό έλλειμμα της ΕΕ στο δημοκρατικό έλλειμμα των κρατών μελών

Άρθρο 2 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση

«Η Ένωση βασίζεται στις αξίες του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της ισότητας, του κράτους δικαίου και του σεβασμού των ανθρώπινων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των προσώπων που ανήκουν σε μειονότητες».

2012

Jose Manuel Barroso

«Αυξανόμενες απειλές σε κάποια κράτη μέλη κατά του νομικού και δημοκρατικού ιστού».

2013

Viviane Reding

«Συστηματικά προβλήματα με το κράτος δικαίου».

2. Οι μηχανισμοί της ΕΕ για τη διασφάλιση της δημοκρατίας στα κράτη μέλη

2.1. Το στάδιο πριν την ένταξη

Η Συνθήκη για την ΕΕ ορίζει ότι κάθε ευρωπαϊκή χώρα μπορεί να υποβάλει αίτηση

για ένταξη εάν σέβεται τις δημοκρατικές αξίες της ΕΕ και έχει δεσμευτεί για την προώθησή τους.

«Κριτήρια της Κοπεγχάγης»

Σταθεροί θεσμοί που εγγυώνται τη δημοκρατία, το κράτος δικαίου, τα ανθρώπινα δικαιώματα και το σεβασμό και την προστασία των μειονοτήτων.

Εξευρωπαϊσμός (Europeanization)

2.2. Προσφυγή κατά κράτους μέλους

- Νομικές διαδικασίες εναντίον κράτους μέλους που αποτυγχάνει να συμμορφωθεί με το δίκαιο της ΕΕ, πρωτογενές και παράγωγο.
- Μόνο σε περιπτώσεις που αφορούν το δίκαιο της ΕΕ.
- Όχι σε περιπτώσεις παραβίασης του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων από κράτος μέλος, εκτός των περιπτώσεων εφαρμογής του δικαίου της ΕΕ.
- Εξαιρετικά αργές διαδικασίες.

2.3. Οι διαδικασίες του άρθρου 7 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση

Δύο μηχανισμοί :

1. Μηχανισμός πρόληψης όταν υπάρχει **«σαφής κίνδυνος σοβαρής παραβίασης»** των κοινών αξιών από κάποιο κράτος μέλος
2. Μηχανισμός επιβολής κυρώσεων για **«σοβαρή και διαρκή παραβίαση»** των κοινών αξιών

Δυνατότητα επιβολής κυρώσεων

2.4. Ήπια ισχύς και πολιτική πίεση

- Παρεμβάσεις από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή
- Σημαντικός ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου
- Ευρωπαϊκός Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (Fundamental Rights Agency)
- Χρηματοδοτική στήριξη για δραστηριότητες σε διάφορους τομείς της δικαιοσύνης και του κράτους δικαίου

3.1. Αυστρία 1999: Συμμετοχή ακροδεξιού κόμματος στην κυβέρνηση

- «Ζήτημα Haider» - προάγγελος του προληπτικού μηχανισμού
- Δεύτερο κόμμα στις εθνικές εκλογές αναδείχθηκε το Κόμμα της Ελευθερίας (FPÖ) - κυβέρνηση συνασπισμού μαζί με το κεντροδεξιό Λαϊκό Κόμμα (ÖVP)
- Συντονισμένες μονομερείς κινήσεις των 14ων κρατών μελών:
  - διακόπηκαν οι διμερείς επίσημες επαφές σε πολιτικό επίπεδο με τη νέα κυβέρνηση,
  - οι πρεσβευτές της Αυστρίας στις πρωτεύουσες της ΕΕ, γινόντουσαν δεκτοί μόνο σε τεχνικό επίπεδο και
  - δεν υπήρχε υποστήριξη για τους Αυστριακούς υποψηφίους σε θέσεις διεθνών οργανισμών
- Αναφορά «επιτροπής σοφών» - άρση κυρώσεων

3.2. Ιταλία 2004: πολυφωνία των μέσων ενημέρωσης

- Υπερσυγκέντρωση των ΜΜΕ
- Συγκρούσεις συμφερόντων
- Πιέσεις σε ανεξάρτητα ΜΜΕ
- Αποδυνάμωση, του δικαιώματος των πολιτών στην πλουραλιστική πληροφόρηση

Η πλειοψηφία των πολιτικών κομμάτων στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σύντομα αποδείχθηκε απρόθυμη να δώσει συνέχεια

3.3. Γαλλία 2010: Μαζικές Απελάσεις

- Το «ζήτημα των Ρομά» (l'affaire des Roms)
- Διάλυση παράτυπων οικισμών, και απέλαση στα κράτη προέλευσής τους
- Ένταση ιδιαίτερης οξύτητας μεταξύ της Επιτροπής, του Κοινοβουλίου και της Γαλλικής κυβέρνησης
- Απειλή για προσφυγή κατά παράβασης
- Διατάξεις περί Ευρωπαϊκής ιθαγένειας, Οδηγία για την Ελεύθερη Κυκλοφορία Προσώπων
- Η Γαλλία τροποποίησε τη νομοθεσία της – η Επιτροπή δεν έδωσε συνέχεια
- Αναδρομικός χαρακτήρας της παρέμβασης της ΕΕ

3.4. Ουγγαρία 2011: κίνδυνος για το κράτος δικαίου

- Εκλογές του 2010 - Κυβέρνηση του Viktor Orbán – ισχυρή Κοινοβουλευτική πλειοψηφία του FIDESZ

- Προετοιμασία ενός νέου συντάγματος
  - Περιορίζε την τυπική πλειοψηφία στη Βουλή
  - Περιορίσε την ανεξαρτησία των τριών θεσμικών οργάνων Διαμεσολαβητών
- Δρακόντειοι νόμοι για τα ΜΜΕ
- Ανεξαρτησία των Δικαστηρίων
- Ανεξαρτησία της Κεντρικής Εθνικής Τράπεζας
- Ανεξαρτησία της Αρχής Προστασίας Δεδομένων
- Ελευθερία της Θρησκευτικής Συνείδησης

Στρατηγική συστηματικής κατάληψης του κράτους, έτσι ώστε το κόμμα αν και θα μπορούσε περιστασιακά να χάσει τις εκλογές, δεν θα έχανε ποτέ την εξουσία

- Η ΕΕ δεν εμπλέχτηκε με τα ευρύτερα συνταγματικά θέματα, της Ουγγαρίας αλλά εξέταζε την κατάσταση στην Ουγγαρία «κυρίως ως θέμα της εφαρμογής του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης»
- Μίγμα πολιτικών πιέσεων και νομικών διαδικασιών
- Ανταλλαγή επιστολών με την ουγγρική κυβέρνηση για τα ΜΜΕ, πέτυχε την τροποποίηση της νομοθεσίας
- Η ΕΕ και το ΔΝΤ διαπραγματεύτηκαν την καταβολή οικονομικής βοήθειας υπό τον όρο της αποκατάστασης της ανεξαρτησίας της κεντρικής τράπεζας.

Προσφυγές κατά παράβασης

- **Ανεξαρτησία δικαστικού σώματος**

- C-286/12- παραβίαση Οδηγίας 2000/78/EK - παύση με τη συμπλήρωση του 62ου έτους της επαγγελματικής δραστηριότητας των δικαστών
- **Ανεξαρτησία εποπτικών αρχών προστασίας των δεδομένων**
  - C-288/12 - εκκρεμεί

3.5. Ρουμανία 2012: συνταγματική κρίση

- Πολιτική σύγκρουση μεταξύ του πρωθυπουργού της χώρας και του προέδρου της δημοκρατίας της χώρας.
- Διενέργεια δημοψηφίσματος με σκοπό την επικύρωση της αποπομπής του προέδρου της δημοκρατίας
- Για να επικυρωθεί το αποτέλεσμα ενός δημοψηφίσματος είναι απαραίτητο το κατώτερο επίπεδο συμμετοχής του 50% των εγγεγραμμένων ψηφοφόρων.
- Η κυβέρνηση της Ρουμανίας εξέδωσε μία σειρά διαταγμάτων έκτακτης ανάγκης
  - Αφαίρεση της δικαιοδοσίας του Συνταγματικού Δικαστηρίου για τον έλεγχο της συνταγματικότητας των αποφάσεων του Κοινοβουλίου,
  - Τροποποίηση του νόμου για τα δημοψηφίσματα ώστε να απαιτείται η πλειοψηφία των ψηφισάντων
  - Καθαίρεση του «Συνηγόρου του Πολίτη»
  - Καθαίρεση των Προέδρων των δύο Σωμάτων του Κοινοβουλίου
- Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν ενεργοποίησε τον μηχανισμό του άρθρου 7, αλλά προτίμησε τον δρόμο των πολιτικών πιέσεων
- Σημαντικό «εργαλείο» πολιτικής πίεσης αποτέλεσε ο **ειδικός μηχανισμός συνεργασίας και ελέγχου (CVM)**

- Λίστα 11 μέτρων που η Επιτροπή έκρινε αναγκαία για την αποκατάσταση του κράτους δικαίου στη Ρουμανία
- Το Συνταγματικό Δικαστήριο της Ρουμανίας ακύρωσε το δημοψήφισμα για την καθαίρεση του προέδρου της δημοκρατίας. Παρόλο που περισσότεροι από το 87% των ψηφοφόρων τάχθηκαν υπέρ της καθαίρεσής του, δεν επιτεύχθηκε το κατώτερο επίπεδο συμμετοχής.

4. Αξιολόγηση

- Το άρθρο 7 της Συνθήκης είναι «σκύλος που δεν δαγκώνει».
- Οι προϋποθέσεις για την ενεργοποίηση του άρθρου 7 είναι σχεδόν αδύνατο να ικανοποιηθούν.
- Έντονα πολιτικός χαρακτήρας.
- Η δημοκρατική οπισθοχώρηση των κρατών μελών μπορεί να αντιμετωπιστεί στο πλαίσιο της ΕΕ μόνο αποσπασματικά.

5. Προτάσεις για το μέλλον

- Επιτροπή της Κοπεγχάγης
- Μηχανισμός *Ruiz Zaprano*
- Επέκταση του πεδίου εφαρμογής του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ
- Συνέργιες με άλλους Οργανισμούς

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή

COM (2014) 158 final

- καθιέρωση ενός μηχανισμού, ο οποίος δεν απαιτεί τροποποίηση των

Συνθηκών

- βασίζεται στο διάλογο μεταξύ των κρατών μελών και της Επιτροπής και στη διατύπωση συστάσεων